

A munkaerőpiaci folyamatok alakulása és mérésének lehetőségei az Európai Unióban

Dr. Ferkelt Balázs¹ – Sándorné Prof. Dr. Kriszt Éva²

¹egyetemi docens, ²egyetemi tanár

¹Budapesti Gazdasági Egyetem, Külkereskedelmi Kar Társadalomtudomány és Pedagógia Intézet Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék

²Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar Kvantitatív Módszertan Intézet Alkalmazott Kvantitatív Módszertan Tanszék

E-mail: ferkelt.balazs@uni-bge.hu, kriszt.eva@uni-bge.hu

DOI: [10.29180/978-615-6342-61-4_5](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-61-4_5)

Összefoglalás: A tanulmány áttekinti a munkaügyi statisztika és a munkaerőpiaci folyamatok mérésének legfontosabb mutatószámait, bemutatva azok eltérő tartalmát (pl. foglalkoztatási arány, munkanélküliségi ráta, aktivitási arány és az elsődleges munkaerőpiac elemzése), valamint azok utóbbi években bekövetkezett módszertani változásait is. A kutatás célja az Európai Unió munkaerőpiaci folyamatainak sokrétű elemzése a 2000-es években, különös tekintettel a 2008-2009-es világméretű pénzügyi-gazdasági válság és az eurozóna egyes országaiiban bekövetkezett államadósságválság hatásaira. Az elemzés tárgyát képezik az átlagmutatók alakulása mögötti hatások értékelése, valamint az Európai Unió foglalkoztatás növekedését ösztönző dokumentumainak, intézkedéseinek vizsgálata is.

Kulcsszavak: statisztikai mérhetőség, foglalkoztatottság, munkanélküliség, Európai Unió, szigma-konvergencia.

Abstract: The study reviews the most important indicators of labour statistics and the measurement of labour market processes, presenting their different contents (e.g. employment rate, unemployment rate, activity rate and analysis of the primary labour market), as well as their methodological changes in recent years. The aim of the research is the multifaceted analysis of the labour market processes of the European Union in the 2000s, with particular regard to the effects of the 2008-2009 global financial and economic crisis and the public debt crisis in some countries of the Eurozone. The subject of the analysis is the evaluation of the effects behind the evolution of the average indicators, as well as the examination of the documents and measures of the European Union encouraging the growth of employment.

Keywords: statistical measurability, employment, unemployment, European Union, sigma-convergence.

Bevezetés

Tanulmányunkban a munkaerőpiaci folyamatok mérhetőségével és mérésével, majd az alkalmazott mutatók felhasználásával azok Európai Unión belüli alakulásával foglalkozunk. Célunk a fogalmak és a mutatószámok nemzetközi tartalmának vizsgálata, egységesítése és így az összehasonlíthatóság biztosítása, és ezek alapján a munkaerőpiaci helyzet alakulásának vizsgálata az

Európai Unióban és a tagországokban 2000 és 2020 között. A téma aktualitását a 2000-es évek válságai, másfelől pedig az utóbbi években több tagországban jelentkező munkaerőhiány adja. Az elemzések során kiemelten kezeljük a 2008-2009-es gazdasági válság hatását és külön is vizsgáljuk a folyamatokat a visegrádi országokban.

1. Mérés és mérhetőség

Mielőtt a gazdaság humán erőforrását leíró munkaerőpiaci folyamatok alakulásával foglalkoznánk feltétlenül szólnunk kell az ehhez szükséges statisztikai adatok összegyűjtésének módjáról, tartalmáról és kritikai értékeléséről. A statisztikai adatok általában felmérés, számlálás útján keletkeznek, de először is döntenünk kell arról mit és milyen tartalommal kívánunk megmérni, azaz számszerűsíteni. A mérés ugyanis nem jelent mást, mint számok megfelelő szabályok szerinti hozzárendelését tulajdonságokhoz. Ezek a hozzárendelési szabályok eldöntik, hogy milyen mérési skálákat alkalmazunk, abból pedig az elvégezhető műveletek következnek. A mérés során célunk a mért mennyiséget jellemző mérőszám meghatározása megfelelő mérőeszkővel és mértékegységgel.

Statisztikai szempontból kiemelten fontos az összehasonlíthatóság biztosítása, amihez egységes tartalommal azonos mértékegységekben és megfelelő nagyságrendben kell összerendezni a statisztikai adatokat. Az adatokkal szembeni bizalmat nem, hogy nem gyengíti, de erősíti, ha figyelembe vesszük az adatok abszolút és relatív hibáját, mintából való következtetés esetén pedig a megbízhatóságát és az érvényességét. Az előbbi a statisztikai mintavételből eredő hibával az utóbbi pedig az esetleges válaszmegtagadásokkal, adathiányokkal hozható összefüggésbe. A későbbiekben látni fogjuk, hogy milyen lényeges változást hozott az európai munkaerőpiaci felmérésekben az Eurostatnál 2021. január 1-től bevezetett módszertani változtatás.

Az elemző kiemelten kezeli a mérést és a statisztikai adatokat, de nem támaszkodhat csak rájuk. Mára már jól kialakult módszertana van a kvalitatív kutatásoknak is és így a két szempontrendszer a legtöbb esetben jól kiegészíti egymást.

A társadalmi-gazdasági élet jelenségeinek vizsgálatához is elengedhetetlen a számszerűsítés, a mérés, ilyenek az általunk vizsgált munkaerőpiaci folyamatok is, de óvakodni kell attól, hogy csak a mérhető dolgokra terjedjen ki a vizsgálatunk. Albert Einstein erre való figyelmeztetésül a Princetone Egyetemen lévő dolgozószobája falára a következőket írta fel: *„Nem minden megszámlálható, ami számít és nem minden számít, ami megszámlálható.”*

1.1 A munkaerőpiaci statisztika területei és a folyamatok mérése

A humán erő, mint a gazdaság egyik legfontosabb erőforrása a gazdasági folyamatok elemzésének központi eleme.

Sokszor találkozunk azonban ellentmondásokkal, látszólag ugyanabból az adatbázisból eltérő következtetésekkel. Itt legtöbbször valóban csak látszólag hasonló, vagy azonosnak vélt adatokról és főleg azonos módon számított mutatószámokról van csak szó. Az eltérések általában a különböző fogalmi rendszerből, illetve az azonos fogalmak eltérő tartalmából adódnak. Ezért fontosnak tartjuk, hogy áttekintsük a statisztikai felvételeknél milyen foglalkoztatási fogalmakkal találkozunk nemzetközi szinten és ezt hogyan követi a statisztikai adatgyűjtés.

A munkaügyi statisztika fontosabb vizsgálati területei a következők:

- Foglalkoztatottság, munkanélküliség, mint a munkaerőpiac állapotjellemezői;
- Kereset és annak elemei, munkajövedelem;
- Munkaerőköltség;
- Munkaidő, munkaidő-kiesés, műszakrend;
- Sztrájk;
- Üres álláshelyek;
- Egyéb munkakörülményi jellemzők. [1]

Ezek közül jelen vizsgálatunkban a munkaerőpiaci folyamatok jellemzőivel foglalkozunk. A munkaerőpiacon találkozunk bizonyos mennyiségű és összetételű munkaerő-kereslet és bizonyos mennyiségű és összetételű munkaerő-kínálat. A munkaerő-kereslet a gazdaság munkaerőigényét testesíti meg, míg a munkaerő-kínálati oldalon a lakosság azon része áll, akik képességeik és szándékaik szerint alkalmasak a társadalmi érték-előállítás folyamatban való részvételre és munkavégző képességüket áruba bocsátják a munkaerőpiacon.

1.2 A fogalmak és azok tartalma

A következőkben áttekintjük az Eurostat standardjai szerint a munkaerő-felméréseknél a KSH által is használt fogalmi rendszert.

Foglalkoztatott, aki az adott héten legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott. [2]

Munkanélküli, aki

- az adott héten nem dolgozott, és
- nincs is olyan munkája, amelytől csak átmenetileg volt távol,
- a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát,
- a kikérdezés időpontjában rendelkezésre állt, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha megfelelő állás kínálkozna számára, illetve már talált munkát, ahol 90 napon belül dolgozni kezd. [2]

Gazdaságilag aktívak a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.

Gazdaságilag nem aktívak azok, akik nem sorolhatók sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek csoportjába.

Érdeemes végig gondolni kik is tartoznak a gazdaságilag nem aktívak csoportjába, erre a következő választ adhatjuk:

- a tanulók,
- a nem dolgozó nyugdíjasok,
- a háztartásbeliek,
- az idénymunkások az idényen kívül, ha nem kerestek munkát,
- a gyermekgondozási ellátást igénybe vevők.
- Sajátos csoportot képeznek ezen belül az ún. passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát találni, de kedvezőtlennek ítélve esélyeiket, nem keresnek aktívan munkát.

A munkaerőpiaci folyamatok vizsgálatának az alábbi kiemelt mutatót számítják és publikálják rendszeresen a hivatalos statisztikai szolgálatok:

Munkanélküliségi ráta: a munkanélkülieknek a gazdaságilag aktívakhoz viszonyított aránya. [2]

Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya. [2]

Aktivitási arány: a gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességen belüli aránya. [2]

Foglalkoztatási ráta: a foglalkoztatottak aránya az aktív korú lakosság százalékában. [2]

Aktivitási ráta: a gazdaságilag aktívak aránya az aktív korú lakosság százalékában, az Európai Bizottság gyakorlata szerint. [3] (A munkaerőpiaci mérések módszertanáról részletesen ld. [4].)

Az Európai Unió is ezeket a fogalmakat és mutatókat használja célkitűzéseiben. A 2000-2010 közötti időszakra vonatkozó Lisszaboni Stratégiában például a foglalkoztatási rátát illetően; a 15-64 éves lakosság 70 százaléka volt a foglalkoztatási cél. [5] Az Europe 2020 stratégia ugyanakkor 2020-ra a 20-64 éves korosztály foglalkoztatási rátájára vonatkozóan fogalmazta meg a 75 százalékos célértéket.

2. Az EU legfontosabb munkaerőpiaci mutatói és azok alakulása

2.1 Módszertani megállapítások

Kutatásunk során a munkanélküliségi, a foglalkoztatási és az aktivitási ráta alakulását vizsgáltuk az Európai Unió jelenlegi 27 tagországának vonatkozásában (Horvátországot már 2000-től figyelembe véve, ugyanakkor az Egyesült Királyságot a teljes időszakban figyelmen kívül hagyva), külön kiemelve a V4 (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia)

országocportot. (A visegrádi országok munkaerőpiacának részletes elemzését ld. [6]. Az Európai Unió munkaerőpiacát értékelte korábban a hazai szakirodalomban többek között Artner Annamária [7].)

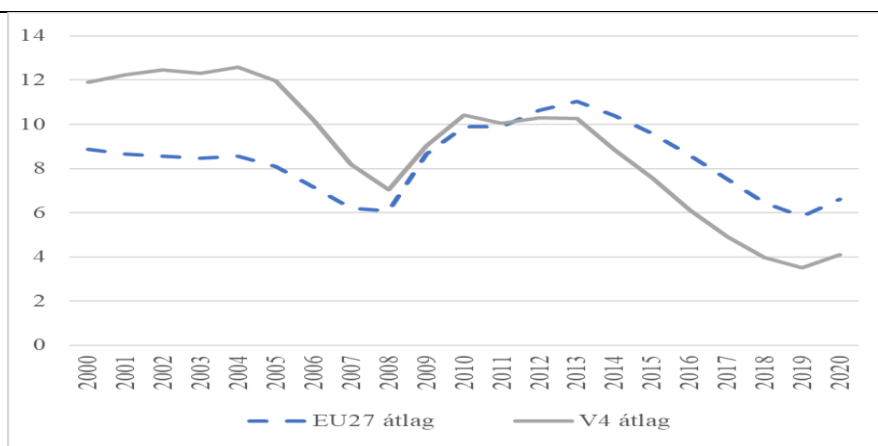
Vizsgálatainkat a 20-64 éves korosztály vonatkozásában végeztük, összhangban a Europe 2020 stratégia korábbiakban említett célkitűzésével. Elemzésünkben a 2000 és 2020 közötti időszakot vettük alapul, több okból is. Az egyik ok, hogy az Eurostat 2021. évi módszertani változtatása előtt erre a teljes időszakra rendelkezésre állnak a korábbi módszertan szerint egységesen gyűjtött és számított adatok. 2021. január 1-jétől az Eurostat munkaerőpiaci felmérések során felvett adatgyűjtésében módszertani változásra került sor, a gyed, gyés mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak utoljára, a távollét idején pénzbeli juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybevételét követően visszatérhetnek a korábbi munkahelyükre. Mindezek értelmében 2021-től új módszertan alapján számítják az egyes mutatókat és az új módszertani eljárás alapján nem történt meg egészen 2000-ig a korábbi mutatók átszámítása. A másik ok, hogy a huszonegy éves időintervallum lehetőséget ad több recesszió hatásainak is az értékelésére.

Az egyes mutatókat (rátákat) – az Eurostat által is alkalmazott, tized pontosággal megadott, azaz egy tizedesjegyre történő kerekítés negatív hatásait kiküszöbölendő – a létszámadatokból (aktív korú lakosság, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma) számítottuk ki. A munkanélküliségi, foglalkoztatási és aktivitási ráta esetében relatív szórást, valamint a Solow növekedési modelljéből levezethető, és az egyenlőtlenségek általános szintje alakulásának vizsgálatára használt szigma-konvergenciát számítottunk, ami az egyes ráták logaritmus értékeinek szórása. (ez utóbbit ld. részletesebben [8]).

2.2 A munkaerőpiaci mutatók vizsgálata

Az Európai Unióban, illetve jogelődjében, az Európai Közösségekben az 1980-as és 90-es években komoly problémát jelentett a magas munkanélküliség.

A munkaerőpiaci helyzet javítása érdekében 1997-ben Luxemburgban foglalkoztatási csúcsot tartottak és döntöttek a foglalkoztatáspolitikai intézményesített formában történő összehangolásáról, valamint egy közös foglalkoztatási stratégia kialakításáról. [9]

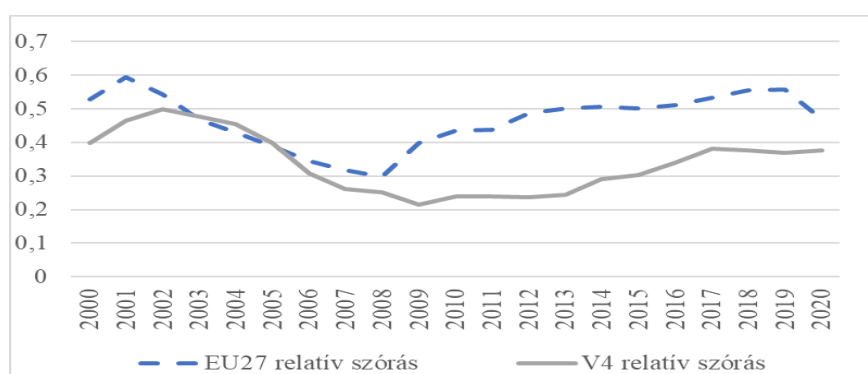

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
1. ábra

Munkanélküliségi ráta (átlag) az EU-27 és a V4 országokban (% , 2000-2020)

A 2000-es évek elején (ld. 1. ábra) a munkanélküliségi ráta jelentős csökkenésnek indult az EU-ban, a 2008-2009-es világméretű pénzügyi-gazdasági válság, majd az euroövezet egyes országaiban kitört szuverén adósságválság az 1990-es évekhez hasonló munkaerőpiaci helyzetet okozott, a 2014-2019 közötti dinamikus gazdasági növekedésű időszak viszont ismét 6%-ra tudta mérsékelni az átlagos munkanélküliségi rátát az EU-ban.

A rendszerváltoztató országok, így a visegrádi országok lényegesen magasabb munkanélküliséget mutattak európai uniós csatlakozásuk előtt, a válságok az uniós átlaghoz hasonló hatást gyakoroltak az ő esetükben is, viszont 2019-re az uniós átlagnál 2 százalékponttal alacsonyabb munkanélküliségi rátát értek el, megközelítve ezzel több országban a munkanélküliség természetes rátáját.

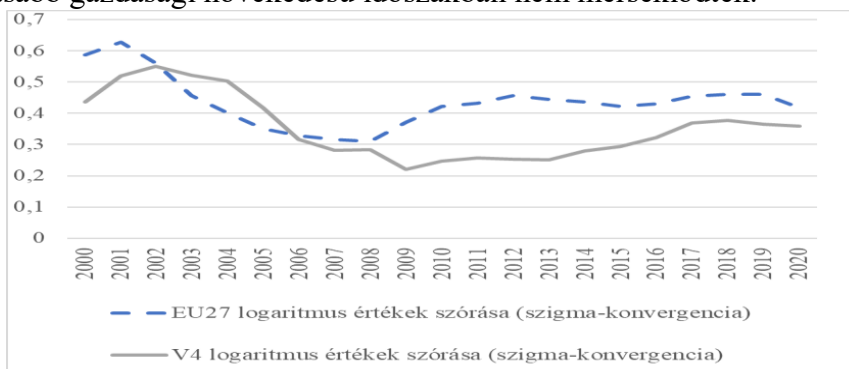

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
2. ábra

Munkanélküliségi ráta relatív szórása az EU-27 és a V4 országokban
(% , 2000-2020)

A munkanélküliség terén a relatív szórás (2. ábra) és a szigma-konvergencia (3. ábra) eredmények alapján a tagországok közötti különbségek 2002 és 2008 között jelentősen csökkentek.

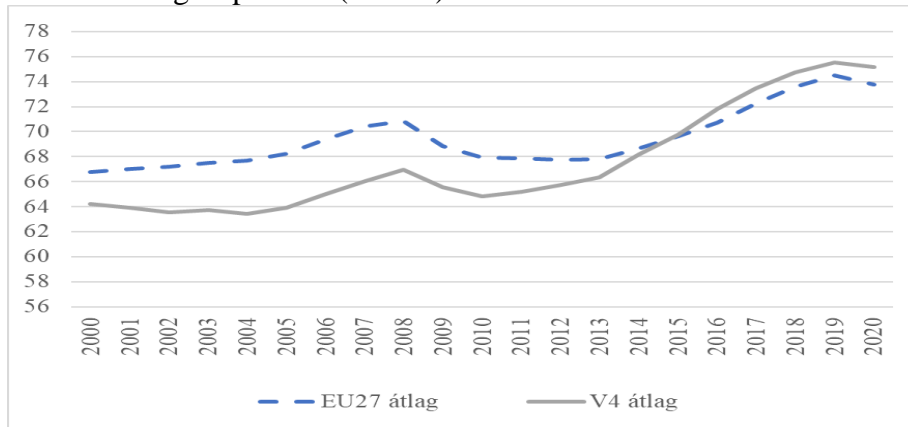
Érdekes ugyanakkor, hogy a 2008-2009-es, illetve később az adósságválság következtében megnövekedett átlagos egyenlőtlenségek a 2014-2019 közötti magasabb gazdasági növekedésű időszakban nem mérséklődtek.

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
3. ábra

Munkanélküliségi ráta szigma konvergenciája az EU-27 és a V4 országokban (2000-2020)

A 2000-es évek elején a 2008-2009-es válságig a munkanélküliségi ráta csökkenésével párhuzamosan a foglalkoztatási ráta is dinamikusabban növekedett mind a két országcsoportban (4. ábra).

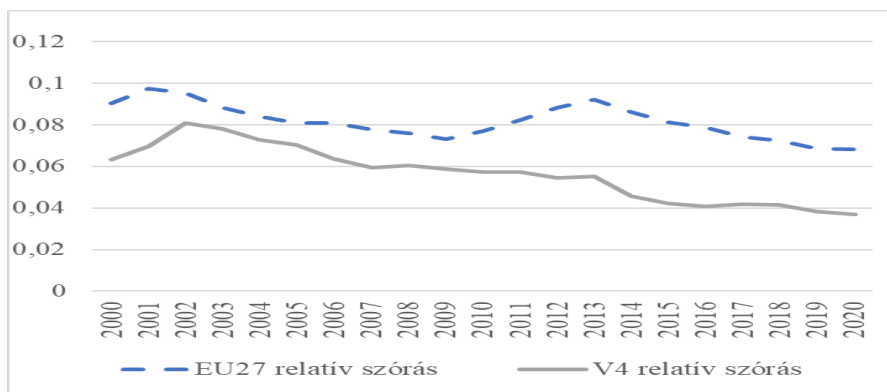

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
4. ábra

Foglalkoztatási ráta (átlag) az EU-27 és a V4 országokban (% , 2000-2020)

A két tendencia ugyanakkor nem törvényszerűen valósul meg együttesen, tekintettel arra, hogy a munkanélküliség akkor is csökkenhet, ha a gazdaságilag nem aktívak száma jelentősen bővül. A 2008-2009-es válság hatására a foglalkoztatási helyzet is romlott, válság csak kis mértékben mérsékelte a foglalkoztatást és 2019-re a ráta megközelítette az Europe 2020 stratégiában meghatározott 75 %-os célértéket. A visegrádi országok átlaga 2015-től meghaladja az uniós átlagot, köszönhetően többek között Csehország 80 %

közeli értékének. A pandémia okozta recesszió munkaerőpiaci hatása 2020-ban jól kivehető mind a munkanélküliségi, mind pedig a foglalkoztatási ráta alakulása esetén.

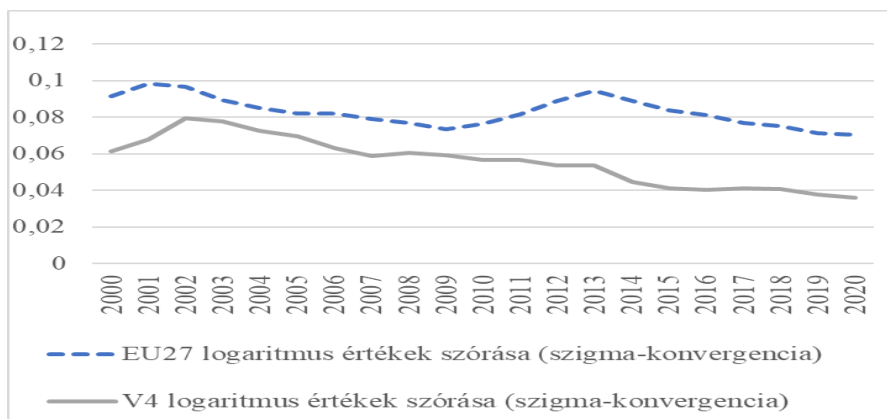

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés

5. ábra

Foglalkoztatási ráta relatív szórása az EU-27 és a V4 országokban (% , 2000-2020)

A foglalkoztatási ráták relatív szórása és szigma-konvergenciája (5. és 6. ábra) részben eltérő tendenciát mutat a munkanélküliségi rátától, mivel 2013-tól a foglalkoztatás terén egyértelműen és jelentősen csökkentek az átlagos különbségek mindkét országcsoport esetében.

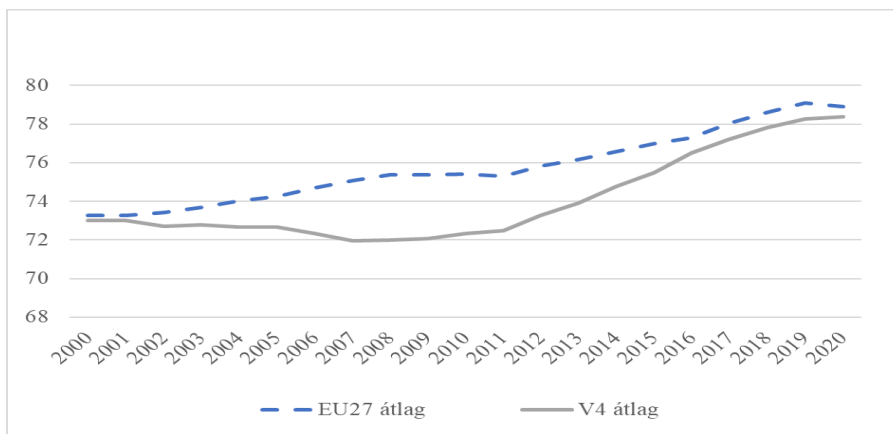
Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés

6. ábra

Foglalkoztatási ráta szigma konvergenciája az EU-27 és a V4 országokban (2000-2020)

Az aktivitási ráta uniós szinten egyedül 2010-ben mutat nagyon enyhe csökkenést, illetve 2020-ban egy jelentősebb visszaesést, ez utóbbi magyarázható a pandémia egészségügyi hatásaival. Egyébiránt a gazdaságilag aktívak száma folyamatosan emelkedett a vizsgált időszakban.

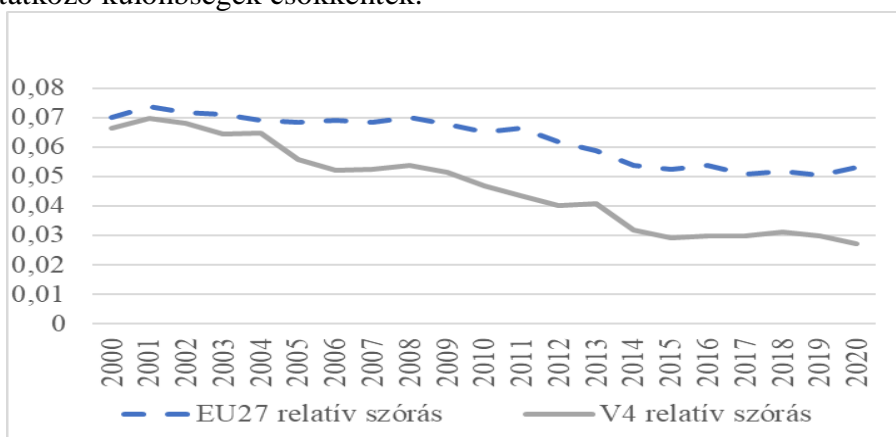
Érdekes ugyanakkor megfigyelni, hogy 2015-től a visegrádi országok munkanélküliségi rátája alacsonyabb, foglalkoztatási rátája magasabb, mint az uniós átlag, ezzel szemben az aktivitási rátája alacsonyabb. Ez egyértelműen arra utal, hogy ebben az országcsoportban a gazdaságilag nem aktívak aránya magasabb, mindez azt is jelenti – attól függően, hogy ebben a lakosság rosszabb egészségügyi állapota milyen részt képvisel – ebben az országcsoportban rendelkezésre állhat még mobilizálható munkaerő.

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
7. ábra

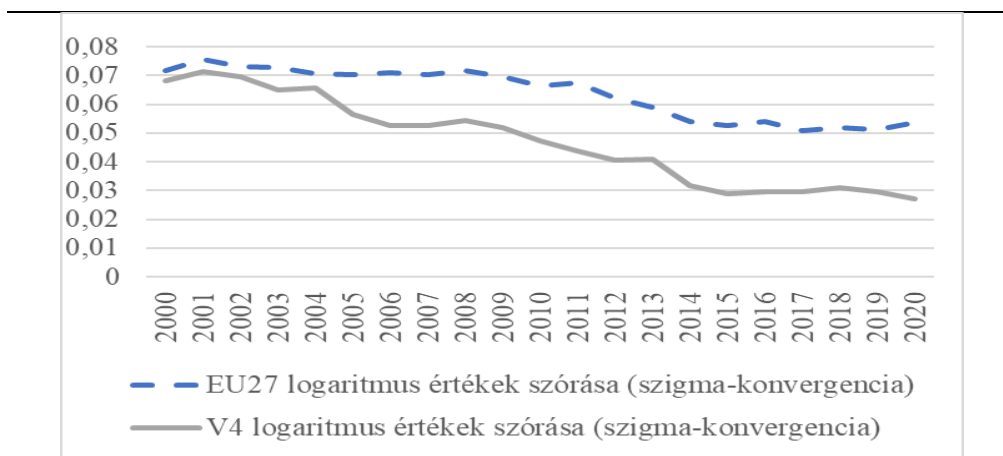
Aktivitási ráta (átlag) az EU-27 és a V4 országokban (% , 2000-2020)

Az aktivitási ráta szórása és szigma-konvergenciája (8. és 9. ábra) egyértelműen arra enged következtetni, hogy az egyes országcsoportokon belül (a visegrádi országok körében nagyobb mértékben) a gazdasági aktivitás terén mutatkozó különbségek csökkentek.

Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
8. ábra

Aktivitási ráta relatív szórása az EU-27 és a V4 országokban (% , 2000-2020)

*Forrás: Eurostat (2022) [10] alapján saját számítás és szerkesztés
9. ábra*

Aktivitási ráta szigma konvergenciája az EU-27 és a V4 országokban (2000-2020)

Az aktivitási ráta értékekből nem derül ki, de nem szabad figyelmen kívül hagynunk a demográfiai folyamatokat sem. Az Eurostat adatai alapján 2009 óta folyamatosan csökken az aktív korú lakosság (20-64 év) létszáma. 2009-ben ez a szám még 267,9 millió fő volt, míg 2020-ban mindösszesen 261,3 millió fő. Ez a több mint 6 milliós csökkenés mind a foglalkoztatási, mind pedig az aktivitási ráta értékét növelte.

Összegzés, következtetések

Áttekintve a munkaerőpiaci folyamatok mérhetőségét és a mérés legfontosabb mutatóit nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy az elemzéshez szükséges adatok összegyűjtése előtt minden esetben szükséges a fogalmak pontos, tartalmi tisztázása és az összehasonlíthatóság biztosítása. Ezt nemzetközi szinten az Eurostat standardjai biztosítják, amelyeket a tagállamok követnek az adatgyűjtések és az elemzések, közlések során. De nagy figyelmet igényelnek az esetleges módszertani változások, amelyek után rendkívül körültekintően kell eljárni az összehasonlításoknál, kiemelt gondosságot igényel a hosszabb idősorok kezelése. Tanulmányunkban a munkaerőpiaci folyamatok alakulását részletesen 2000 és 2020 között vizsgáltuk, tekintetbe véve a 2021. évi módszertani változtatást.

Ezek alapján a következő megállapításokra jutottunk. Az 1990-es évek magas munkanélküliségi rátája után – részben a közös foglalkoztatáspolitikai intézkedéseknek és stratégiának köszönhetően – a 2000-es évek elején jelentősen javult a munkaerőpiaci helyzet az Európai Unióban. A 2008-2009-es válság (és az azt követő szuverén adósságválság) növelte a munkanélküliségi rátát, csökkentette a foglalkoztatási rátát, ugyanakkor a relatív szórás és szigma-konvergencia is növekedést mutatott, vagyis a válság

eltérően érintette az egyes tagországokat, növelve a munkaerőpiacon húzódo egyenlőtlenségeket uniós szinten. Az EU-ban a gazdasági aktivitás terén a 2008-2009-es válság nem okozott komolyabb visszaesést, az aktivitási ráta a 2009-es és 2020-as évek kivételével növekedést mutatott. A 2014 és 2019 közötti konjunktúra valamennyi vizsgált munkaerőpiaci mutató alakulását pozitívan befolyásolta.

A visegrádi országok a rendszerváltozás után kialakult, az EU átlagánál lényegesen magasabb munkanélküliségi rátát sikeresen és fenntartható módon az EU átlag alá csökkentették, ugyanakkor az uniós átlagnál alacsonyabb munkanélküliségi és foglalkoztatási ráta együttesen az inaktívak magasabb arányára utal ebben az országcsoportban.

Irodalomjegyzék

- [1] Lakatos J. (2018): *A magyar munkaügyi statisztika története*. Statisztikai Szemle, 96. évfolyam 4. szám pp. 403-427.;
<https://doi.org/10.20311/stat2018.04.hu0403>
- [2] Központi Statisztikai Hivatal (2022): *Módszertan. Foglalkoztatottság és munkanélküliség*. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/modszgyors/fogmodsz2210.html> Letöltve: 2022. december 15.;
- [3] European Commission (2020): *Employment and Social Developments in Europe 2019*. Luxemburg;
- [4] Sándorné, Kriszt É. (2019): *Munkaerőpiaci mérések módszertana*. In: Primecz, H., Csillag, S., Toarniczky, A., Kiss, Cs. (szerk.): *Leadership, kultúra, szervezetek. Tanulmányok Bakacsi Gyula tiszteletére*. 117-128. o. BCE Vezetéstudományi Intézet, Budapest ISBN 978-963-503-800-8;
- [5] Gács, J. (2005): *A lisszaboni folyamat: Rejtélyek, elméleti problémák és gyakorlati nehézségek*. Műhelytanulmányok 2005/1. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest;
- [6] Ferkelt, B. – Sándorné, Kriszt E. (2021): *A munkaerőpiaci folyamatok alakulása és mérésének lehetőségei a visegrádi országokban*. In: Sáringer, János (szerk.): *Fordulópontok és gazdasági növekedés Közép-Európában*. Aposztróf Kiadó, Budapest. 33-50. o. ISBN 978-615-5992-88-9;
- [7] Artner, A. (2018): *Aggasztó tendenciák az Európai Unió munkaerőpiacán*, Statisztikai Szemle, 96(4), 341-374. o.;
<https://doi.org/10.20311/stat2018.04.hu0341>
- [8] Sala-i-Martin, X. X. (1996): *Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence*. European Economic Review, Vol. 40., pp. 1325-1352.;
[https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00029-1](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00029-1)
- [9] Fóti, K. (2020): *Foglalkoztatás- és szociálpolitika*. In: Kengyel, Á. (szerk.): *Európai uniós politikák*. Akadémiai Kiadó, 529-557. o. ISBN 978-963-454-541-5;
- [10] Eurostat (2022): *Labour Market, including Labour Force Survey (LFS)*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/overview> Letöltve: 2022. december 12.